

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 9.

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Låving.

Oppskr. av: Rasmus havelbak.

(adresse): Hornindal

Fylke: Sogn og Fjordane

Herad: Hornindal

Bygdelag: Nordstranda

Gard: Navelbak

G.nr. 9 Br.nr. 5

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. 7

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Det er like låving her i Hornindal no 1948, ved 1930 talet var det ein del. Da far styrte garden 1855-1911 var det som regel låving kvart år etter slåtten ved Barsoh ($\frac{24}{8}$). Etter kvart bliant vart riddet, og skaffa meir for, minke det med låvinga, og no det er vorte so lite med folkhjelpa, er det mest heilt slutt med låv, ankinga.

Låvinga var anten å rripe almlåv, eller å hogge låvkjeru.

Almlåv heldt dei for godt griesfor. Dei slo kokaude vatn på, og gav griben både låv og løg, gjerne med litt mjøl på. Har kyr, sau eller geit sjuke av seg, var almlåv godt løkjeråd.

Ein god alm heldt dei jaugod med ein liten slåtteieig. På heimboen som var delt, måtte kvar almene på sine teigar. Utmarke vart skift seinare, og for at kvar eigar skulde få sin part av almene, künde det vere at ein fekk ti del, almar på andre sine teigar.

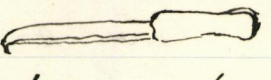
På søre sida åt Hornindalsvatnet vekte like almvilt. Dei har fått almplanter frå Nordstranda og set ved nåbket, ved heimstrusa - og elles på boen. Eldre almar er alle nava eller styvde, og har fleire kvistehovud kvar. So künde det vere etter slåtten, ved Barsoh, og fyrst i september, at ein kleiv oppi almene og rippa dei.

2
Ein kneip med neven som ein kjørte kviert med laiv, forde
neven ut mot toppen av kvisten, laivet følgde då med
inn i hauda, det var nokoliunde laust på den tid, og so
kastet ein laivneven på marka. Loleis for ein over alle
kvister, til almen var snau for laiv. Nede på marka
for ein over med rive og raka laivet i tånge. Stappa
det so i sekken og, og bar det på ladelemen, breidde det
utover, der og let det tørke ved gjennomtrekken. La
det so i stål.

Stod almanne i utmarka, künde respinga ta fleire
dagar, ettersom ein hadde mange til. Ein måtte vere
snau å kveie, ein hadde sekken med seg opp i almen, feste
sekken so at kvister spera åpninga vel opp, respa
so kvist etter kvist og hadde neve etter neve med laiv
i sekken. Laivet måtte stappast godt saman i sek-
ken, var det ein stor alm med fleire kvistehovud, künde
det verke ein heil sekke. Det var arbeid ei målokt å
respe ein sekke, og då hadde ein bår. Ein bar sekken
på ryggen i båratoz, og so hardstappa måtte han vere,
at det ikkje synke holt i honom etter ryggen. Gamle
oldefar Niels (1756-1847) møtte ein kar med almsekk.
„Dinje sekken å kje are, så han, der viste holt (søkk) i
sekken etter ryggen, dei snarke halvemål her den tid.
Ein vel stappa, alm laivsekke var tung nok bår. Både
karar og künde var med og respa alm laiv.

Det går ut med dei gamle almanne på bårane. Noje
vert ikkje planta der. Vi ridda Fjøs teigen, lengst oppe
stod ein stor alm, rotene hans gikk ut over heile tei-
gen etter føde, almen er ein hard skattefot. Vi hogg
almen ned, rotkubben og noko av rota bruktte far til
smiestabbe. Endå har meiste delen av Fjøs teigen namnet
Amprotemyra etter ein alm som ingen no kjem i tånge.
Lime i (uist) stranda frivost almen godt, gamle navar
går ut etter kvart, nye almar kjem til, men dei

verk ikkje nava. Ein teigj kallar vi endå slulauv-
teigen.

Den andre måten vi laivar på, er å hogge lauvkjerr,
det kan vere, av bjørk, lind, rogn, alm, åre, hatl, osp.
Ein brukar sigd til å hogge lauvkristene, av med, gjerne
ne ein avbroteu kornsigd , i seinare tid ein kinn
som er arbeidd til lauving (kjeruing) .
Om våren i savetida hogg vi med bjørken og tek
never og bork av dei, vi hogg og lauvkristene av dei
og legg dei i små buntar - av størrelse som eit kornband
- og legg ein bjørkekrist om til band, dette kallar vi
eit lauvkjerr.

I slottet kunde ein leggje eit par småbjørkar - bjør-
kekollar på marka, lesste råhøj oppå og hog dette små-
bakkene til hes eller til lessings. Dette var ein slode,
Slodekollane (bjørk, åre eller hatl) la ein med stölen (rot-
enden fram på sleden og toppen attover, lesste so
højlet på sleden ~~og~~ attover, dette var eit slode-
lass, ein kørde det til hes eller kørveplass.
Kvistene hogg ein av slodekollane og laga kjerr
av dei.

I stranda voks lind, den nava ein og laga kjerr
av kvistene. Det kunde ein og gjere med alm. Hogg
ein med osp, rogn og åre, kunde ein og lage lauv-
kjerr av dei. Åre lauvkjerra vjorde ein minst på.
Frå marka bar ein kjerra heim i båt og firkade
på bakkene eller saleneu, frå stranda førde ein
kjerra i båt til måstet og firkade dei på måst-
leneu.

Det var helst pån og zeit som fekk lauvkjerr om
vinteren, gjerne eit halot på kvar, men kjerne
fekk og bjørkekjerr, temene heldt seg godt ved
det, og harlozet var slett og pent. Alm og rogn likte
dei best.

4

Den (avbetne) og reuska kirst var god kveikje i om-
nen, eller på grøva i skorsteinen.

B Låur som vert raka saman på bakken.

Kvar var vart boen rydd for låur og kirst.
Godveirstigar raka ein nedfalle låur saman i
døngar. Låuret var firt, ein bar det heim i sek-
kjer, og fómde det i ein låurbing. Dei somma-
ren brukte ein det til underkreidde i saue- og ge-
tefjos. Det vart god gjødsel av det.

Tiir nedfalls kirst, og kirst og greiner etter
tre som var hogne ut etter vinteren, hadde ein i
døngar. Det var helst kornfolka som rydde boane,
dei og borna var det som brukte ein i smaleffo-
sen. Men borna saula dei furre kirstene saman
i døngar, helst til ein stor ringe på ein sjarber-
stad, og kveikte brisen Jonsokafta $\frac{23}{6}$, eller Olsox
 $\frac{29}{7}$.

Rakelåur var ikkje brukt til for.

	inf.	pres.	perf.	imperf.
Verb	å respe	- respar	- respa	- har respa
-	å nave	- navar	- navde	- - navd
-	å keive	- keiv	- keiv	- - keive

ein brise = ein kirst og veddinge - Jonsoxbrise
ei målrott = stinda millom to mål (målts)

2234
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

$\frac{10}{1148}$ Rk.